

# Marek Cybulski

---

## Sprawozdanie z XII Sympozjum Dialektologiczno-Onomastycznego "Nazwy i dialekty Pomorza dawniej i dziś"

---

Acta Cassubiana 11, 443-446

---

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek Cybulski

**Sprawozdanie z XII Sympozjum  
Dialektologiczno-Onomastycznego  
*Nazwy i dialekty Pomorza dawniej i dziś***

Rewa, 17–18 XI 2008 r.

17 i 18 listopada 2008 roku odbywało się w Rewie XII Sympozjum Dialektologiczno-Onomastyczne *Nazwy i dialekty Pomorza dawniej i dziś*, zorganizowane przez Zakład Historii Języka Polskiego, Dialektologii i Onomastyki Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego, Komisję Językoznawczą Gdańskiego Towarzystwa Naukowego przy współudziale Rady Języka Kaszubskiego przy Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskim dla uczczenia pamięci prof. dr. hab. Huberta Górnowicza, twórcy gdańskiej szkoły onomastycznej i badacza gwar pomorskich, oraz dla zaprezentowania dorobku pracowników gdańskiej lingwistyki. Podstawowym tematem tegorocznego sympozjum były procesy normalizacyjne języka kaszubskiego, choć tradycyjnie obok głównego nurtu w programie sympozjum pojawiły się referaty poruszające również inne zagadnienia.

Konferencję otworzył prof. dr. hab. Jerzy Treder, kierownik Zakładu Historii Języka Polskiego, Dialektologii i Onomastyki, przypominając historię gdańskich sympozjów dialektologiczno-onomastycznych oraz serii wydawniczej *Nazwy i dialekty Pomorza dawniej i dziś*, stanowiącej pokłosie tej konferencji.

Obrazy przedpołudniowe poświęcone były różnym aspektom funkcjonowania kaszubskiej normy językowej.

Autorka pierwszego referatu, zatytułowanego *Praca Rady Języka Kaszubskiego nad normalizacją kaszubszczyzny*, Róża Wosiak-Śliwa, w swoim wystąpieniu przypomniała, kiedy powstała Rada, z ilu i jakich składa się sekcji i jak wygląda tryb jej pracy, wymieniła też jej członków, a następnie przytoczyła uchwały Rady, które często są odpowiedzią na konkretne zapotrzebowanie środowisk związanych z kaszubszczyzną zawodowo (na przykład na prośby o rozstrzygnięcie, jaką terminologię kaszubską stosować w szkole lub w mediach).

Kolejny referat, pt. *Oczekiwania kaszubskich pisarzy względem normalizacyjnych inicjatyw Rady Języka Kaszubskiego*, wygłosił jeden z kaszubskich literatów, Roman Drzeżdżon. Podzielił się on ze słuchaczami problemami, jakie stoją

przed piszącymi po kaszubsku, szczególnie młodymi i tymi, którzy nie wynieśli kaszubszczyzny ze środowisk rodzinnych, co do wyboru określonych form, wyrazów i wyrażeń kaszubskojęzycznych. Wymienił też rodzaje wydawnictw i innych opracowań, jakich te środowiska oczekują od Rady Języka Kaszubskiego; są to przede wszystkim: kaszubski słownik ortograficzny, gramatyka kaszubska, słownik polsko-kaszubski i kaszubsko-polski, kaszubski słownik frazeologiczny, a także program komputerowy do sprawdzania pisowni kaszubskiej.

Referat nieobecnego Edwarda Brezy, pt. *Normalizacja kaszubskich imion*, odczytał Zenon Lica. Autor tekstu podzielił się w nim ze słuchaczami uwagami na temat rozstrzygnięć, jakie przyjęła Komisja Standaryzacji Rady Języka Kaszubskiego przy opracowywaniu wykazu imion kaszubskich w postaci oficjalnej i nieoficjalnej.

Kolejne wystąpienie autorstwa Jerzego Tredera poświęcone zostało *Normalizacji języka w reedycjach dzieł literatury kaszubskiej na przykładzie dramatów Bernarda Sychty*. Mówca, korzystając z okazji, ustosunkował się krytycznie do niedawnego kolejnego wydania książki *Jak w Kòścérznie kòścélnégò òbrelë*, wskazując na błędy i niekonsekwencje tej reedycji. Odnosząc się zaś do zagadnienia wymienionego w tytule wystąpienia, referent zaznaczył, że edytorzy dramatów Sychty pozostali wierni autorowi w zakresie leksyki i frazeologii, zdecydowali się tylko unormować stosowane przez Sychtę formy fleksyjne poprzez przyjęcie końcówek będących dziś w szerszym użyciu.

Piąty referent, Marek Cybulski, poruszył w swoim wystąpieniu problem *Alternacji morfonologicznych w „Łiskawicy” Stanisława Jankego*. Prelegent zauważył, że w zakresie jakościowych alternacji samogłoskowych w deklinacji rzeczownikowej pisarz wykazał się dużą niekonsekwencją, stosując alternację regularnie tylko w obrębie samogłosek *ó* : *o* (jak w polszczyźnie), podczas gdy na przykład oboczności *ô* : *a* nie zastosował wcale, używając form z *ô* lub *a* w tematach wszystkich przypadków gramatycznych. Przed kolejnym wydaniem powieści Jankego trzeba by więc, zdaniem referenta, jego tekst gruntownie poprawić.

Po wysłuchaniu wystąpień na temat normalizacji kaszubskich tekstów beletrystycznych podjęto na ten temat dyskusję. Róża Wosiak-Śliwa, Jerzy Hoppe, Aneta Lewińska zadali pytania dotyczące szczegółowych problemów związanych z wygłoszonymi referatami, natomiast Jerzy Treder zwrócił uwagę na pewne kwestie ogólniejsze pojawiające się w kontekście pracy Rady Języka Kaszubskiego. W uchwałach Rady występują, jego zdaniem, lapsusy językowe, ponadto sformułowania w nich użyte są niekiedy nieprecyzyjne. Jerzy Treder zaproponował również, by o opinie na temat poprawności językowej zwracać się również do autorytetów spoza Rady. Byłoby także pożądane, by Rada na bieżąco zauważała i recenzowała nowości ukazujące się w kaszubskim piśmiennictwie.

Po przerwie obiadowej obrady rozpoczęły się referatem Witolda Mańczaka z Krakowa, zatytułowanym *Nieregularny rozwój fonetyczny spowodowany frekwencją w „Słowniku etymologicznym kaszubszczyzny” (hasła opracowane przez*

*W. Borysia*). Profesor Mańczak od lat głosi pogląd, że nieregularny rozwój spowodowany frekwencją jest trzecią – obok regularnego rozwoju fonetycznego i zmian o charakterze analogicznym – przyczyną zmian postaci fonetycznej wyrazów. Tym razem dla udowodnienia swej tezy posłużył się on hasłami ze *Słownika etymologicznego kaszubszczyzny*, opracowanymi przez Wiesława Borysia.

Autorka kolejnego referatu, Ewa Rogowska-Cybulska, zajęła się *Nazwami roślin motywowanymi częściami ludzkiego ciała* w „*Słowniku gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*” Bernarda Sychty. Referentka przedstawiła wyniki analiz tych 64 z 1150 zawartych w słowniku ks. Sychty nazw roślin, które zostały utworzone od nazw części ludzkiego ciała. Użycie w kaszubskich fitonimach nazw części ludzkiego ciała motywowane jest najczęściej podobieństwem kształtu lub innych właściwości roślin i ich części do części ciała, zastosowaniem danej rośliny w leczeniu dolegliwości danej części ciała lub innymi zastosowaniami roślin związanymi z daną częścią ciała, ponadto wierzeniami, że kontakt z daną rośliną może wywołać dolegliwości określonej części ciała.

Trzecia po przerwie referentka, Małgorzata Milewska-Stawiany, porównała *Kaszubskie i górnołużyckie deminutiva od rzeczowników osobowych*. Udowodniła ona, że w zakresie tworzenia zdrobnień od nazw osobowych występują w kaszubszczyźnie i górnołużycczyźnie znaczne podobieństwa, zarówno pod względem repertuaru formantów, jak i semantyki podstaw.

Następna mówczyni, Justyna Pomierska, w swym wystąpieniu zajęła się *Zbieżnościami kaszubsko-cieszyńskimi w zbiorach paremiograficznych*. Okazuje się, że bardzo trudno wytłumaczyć, skąd w zbiorach paremiograficznych pochodzących z regionów tak od siebie odległych wzięły się tak zaskakująco liczne podobieństwa.

Kolejny referat, autorstwa Urszuli Kęsikowej, poświęcony był *Bursztynowi w utworach Juliusza Słowackiego*. Profesorka Kęsikowa zanalizowała konteksty semantyczne, w jakich funkcjonuje w twórczości Juliusza Słowackiego słowo *bursztyn* i jego derywaty słowotwórcze, oraz omówiła symbolikę bursztynu w twórczości Słowackiego.

Ostatni tego dnia referat, autorstwa Anety i Zenona Liców, zatytułowany *Siedemnaście nazwiska mieszkańców Tezewa w świetle GSD E. Kloss*, odczytał Zenon Lica. Referent omówił etymologię wybranych nazwisk zarejestrowanych w analizowanym dokumencie, zebranych przez przedwojenną badaczkę zasobów tezewskiego archiwum.

Podczas dyskusji, która nastąpiła po tej serii referatów, rozwinęto niektóre z omawianych w nich problemów. Zastanawiano się szczególnie nad zagadnieniem miejsca kaszubszczyzny w rodzinie języków słowiańskich w świetle koncepcji pokrewieństwa językowego sformułowanej przez Witolda Mańczaka oraz nad intrygującą zbieżnością przysłów kaszubskich i cieszyńskich zarejestrowanych w dawnych zbiorach paremiograficznych.

We wtorek, 18 listopada 2008 r., uczestnicy konferencji mogli uczestniczyć we Mszy św., która została odprawiona w miejscowym kościele za zmarłych gdańskich językoznawców, profesora Huberta Górnowicza, patrona sympozjów, i profesora Bogusława Kreję, projektodawcę ich nazwy.

Pierwszy wtorkowy referat, zatytułowany *Wielka i mała historia w nazwach ulic Tczewa*, wygłosiła Aneta Lewińska. Prelegentka porównała nazwy ulic miasta wyekscerpowane z przedwojennego planu z nazwami ulic funkcjonującymi współcześnie, szczegółowo omawiając związek tych ostatnich z dziejami Polski i historią Tczewa.

Ostatni podczas rewskiego sympozjum referat, pt. *Motywy akwatywne w poezji Zbigniewa Herberta*, wygłosiła Ewa Badyda. Mówczyni podkreśliła, że poeta, jakkolwiek przez pewien okres mieszkał w Sopocie, nie miał osobistych doświadczeń z morzem, a ponieważ interesował się antykiem i światem kultury grecko-rzymskiej, tytułowe *motywy akwatywne* dotyczą w jego twórczości przede wszystkim Morza Śródziemnego, nie zaś Bałtyku.

Zamknięcia XII Sympozjum Dialektologiczno-Onomastyczne *Nazwy i dialekty Pomorza dawniej i dziś* dokonał Jerzy Treder, dziękując organizatorom i gościom.